



Nu știm exact cum se vor sfârși toate acestea, dar știm cu siguranță că mitul democrației liberale s-a făcut țandări în doar câteva săptămâni. Prin acest mit am în vedere ideea că democrația liberală, cu panopia sa aiuritoare de drepturi și libertăți inalienabile, de care cetățenii se bucură în fiecare zi, este regimul pentru care oamenii sunt dispuși să sacrifice tot ceea ce au mai scump („dați-mi libertate sau dați-mi moarte”), fiind, în opinia lor, opțiunea politică supremă.

Bineînțeles că nu sunt atât de naiv încât să cred că toți oamenii, sau măcar o mare parte dintre ei, în fine, chiar și o proporție relevantă, să fie apți să riște mult pentru libertate, despre care Nicu Steinhart spunea că este „curajul în fața morții”. Dar e oarecum stupefiant cum, în doar câteva zile, s-a așezat, nu o tăcere asurzitoare, ci un vuiet vehement, un țipăt colectiv isteric, care cere în genunchi și imploră cu lacrimi disperate în ochi instaurarea dictaturii și suspendarea acelor libertăți pe care teoriile politice din ultimii 200 de ani le vedeau a fi parte fundamentală din biologia omului modern.

Un gânditor libertarian foarte respectabil vorbea, nu cu foarte mult timp în urmă, de pasiunea pentru dreptate ca izvor neîntrerupt al unui angajament pentru libertate. Însă oamenii au dovedit mai degrabă că au o pasiune pentru hârtie igienică, care valorează indubitabil mult mai mult decât constituțiile și cartele fundamentale ale drepturilor omului.

Libertatea a fost apărată public întotdeauna de o mână redusă de oameni, iar din punct de vedere istoric și filosofic ea a fost inextricabil legată, în perioada clasică, de un „pachet” mai amplu de virtuți. Chiar și Părinții Fondatori ai Statelor Unite accentuau această legătură, care nu poate fi niciodată accentuată îndeajuns, dar care, cu toate acestea, a fost uitată – doar pentru a

Nici libertate, nici siguranță

Scris de Ninel Ganea

Miercuri, 25 Martie 2020 12:16

fi apoi reinterpretată exact invers, în sensul în care doar un popor de vicioși poate fi liber. „Nu există niciun fel de virtute printre noi? Dacă nu mai există, atunci suntem într-o situație disperată. Nicio formă de control teoretic, nicio formă de guvernământ nu ne va da siguranță. A presupune că vreo formă de guvernământ ne va furniza libertatea sau fericirea, în absența virtuților din popor, este o himeră”, scria James Maddison.

Dacă privim libertatea prin această dinamică a patimilor/virtuților nu ar mai trebui să fim deloc surprinși de nevrozele dictatoriale ale oamenilor. După cum a intuit Dostoievski, în povestea Marelui Inchizitor, oamenii nu vor libertate, ci pâine și siguranță (și hârtie igienică).

La prima vedere, societatea modernă pare un mecanism perfect, care funcționează cu o precizie aiuritoare pentru a le da membrilor săi tot ceea ce își doresc. Este societatea care nu trăiește din virtuți, ci are nevoie doar de un set bine pus la punct de reguli și practici, gândite de experți, pe care chiar și diavolii sunt constrânși să le respecte, după cum visa cândva Kant. În realitate, pare mai degrabă că această formă de comunitate a trăit mai mult din capitalul de virtute acumulat de-a lungul epocilor decât din istețimea și performanța procedurilor; iar în ultimele zile și-a dat obștescul sfârșit.

Din punct de vedere teoretic, abundă instituțiile și organizațiile care veghează ca drepturile și libertățile oamenilor să nu fie, nu călce în picioare, dar nici măcar atinse. În teorie...pentru că în practică avem de-a face cu un carnaval al dictatorilor de mucava.

Să luăm, de pildă, presa, „a patra putere în stat”, „câinele de pază al democrației” etc. Media ar trebui să critice guvernul pentru excesele autoritariste, să avertizeze că există un pericol iminent de abuzuri și încălcări ale drepturilor (care oricum au fost suspendate, pur și simplu, prin decret), să verifice până în pânzele albe afirmațiile alarmiste și incendiare, să se întrebe dacă nu există cumva și alte măsuri mai respirabile care puteau fi luate. Ceva, orice în direcția asta. Media critică, într-adevăr, statul, însă doar pentru că nu este îndeajuns de dictatorial, insuficient de paternalist și „curajos” încât să-i ia pe oameni de guler și să-i bage în case sau în spitale cu forța, să-i ștanțeze cu brățări electrice pe „inconștienții” și „criminalii” care au ieșit la plimbare și iarbă verde într-o zi caldă de primăvară.

De asemenea, criza isteriilor a mai relevat ceva foarte important și anume că așa zisele falii din societatea românească, tabere sociale și culturale adverse au în fond opinii fundamentale absolut identice și subscriu la aceleași presupuziții politice. Este o monotonie înfiorătoare, specifică oricărei țări totalitare. Doar acolo poți asculta aceleași refrene și lozinci, recitate în

limbă de lemn cu emfaza unui șef de detașament. Va trebui să căutați cu lupa jurnaliști care să ridice măcar un semn de îndoială în privința măsurilor luate, iar excepții ca Adrian Pătrușcă (îmi cer scuze dacă mai sunt și alții) nu fac decât să confirme regula. După cum afirma un eseist britanic, actuala criză a ucis, în primul rând, dezbaterea publică.

În altă ordine de idei, când se suspendă drepturile și se intră în logica totalitară, ong-urile preferă să-și îndrepte atenția spre peisaje mai neutre, să nu aplaude chiar zgomotos guvernul, dar nici, ferească sfântul!, să critice eforturile monumentale de combatere a crizei. Conștiința civică primează, așa că până la noi comandamente și instrucțiuni din partea cartierului general, în direcția unei mai bune integrări și cooperări la nivel global („problemele globale necesită soluții globale”), rămâne un timp de așteptare.

În fine, nu ar trebui uitați, din galeria apărătorilor libertății, oamenii simpli, indiferent de vârstă. Ieri, la o coadă la magazin, doi cetățeni din generația care și-a trăit cea mai mare parte a vieții în comunism erau nemulțumiți că măsurile nu au fost mai drastice pentru că „se plimbă toți țiganii nestingheriți”. În magazin, vânzătoarea, o femeie în floarea vârstei, era nemulțumită că mai toți clienții stau și cască gura la rafturi în loc să aibă un timp limitat, de 10 minute, pentru a-și face cumpărăturile și a pleca. Pe rețelele sociale, acolo unde se desfășoară tinerii frumoși și liberi, generația vaccinată la comunism, nonconformiștii „#stauacasa” iar ceilalți, câți vor fi, în cazul în care au curajul de a rosti vreo îndoială minimă, sunt urmăriți, stigmatizați și denunțați la poliția gândirii, care poartă numele rețelei sociale și care poate suspenda contul cuiva într-o clipă.

O generație scăldată și moleșită de confortul consumerismului și libertinismului nu poate da alt răspuns decât dictatorial în fața unei crize, fie ea reală sau confecționată. Pentru oamenii din ziua de astăzi pur și simplu nu există gândul că sunt lucruri mult mai importante decât viața. C.S. Lewis a surprins admirabil această idee într-un fragment mai actual ca nicicând: „Supraviețuirea Omului pe acest Pământ, mai mult decât cea a propriei națiuni, culturi sau clase, nu are rost dacă nu este obținută prin mijloace onorabile și indulgente (...) Nimic nu va distruge o specie sau un popor decât hotărârea de a supraviețui cu orice preț. Cei cărora le pasă de ceva mai mult decât de civilizație sunt singurii oameni prin care cel mai probabil va supraviețui civilizația. Cei care doresc Raiul cel mai mult sunt aceia care au slujit Pământul cel mai bine.”